

UDK 253:233:256/259
Izvorni znanstveni rad
Priljeno 01/04.

TEOLOŠKE I ANTROPOLOŠKE PRETPOSTAVKE SURADNIČKIH ODNOSA UNUTAR ŽUPNE ZAJEDNICE

Josip ŠIMUNOVIĆ, Zagreb

Sažetak

Plodovi Drugog vatikanskog koncila, demokratizacija društva, novo poimanje vjere i religioznoga, obilježja različitih svjetonazora, načina života u kojem su se našli vjernici u Hrvatskoj, potiču nužan proces mijenjanja poimanja župne zajednice. Autor u duhu egzistencijalne ekleziologije Drugog vatikanskog koncila promišlja o suradničkim odnosima unutar župne zajednice. Ona se predstavlja kao zajednica zajednicâ. Da bi mogla kvalitetno funkcionirati kao zajednica zajednicâ, u njoj trebaju vladati suradnički odnosi i pravilna komunikacija među njezinim članovima. To je poticaj svim članovima župne zajednice da napreduju u komunikaciji jedni s drugima. Provedeno je i inicijalno istraživanje među pripadnicima Đakonske pastoralne godine 2002./2003. o spremnosti svećeničkih kandidata za komunikacijsko djelovanje na svim razinama unutar župne zajednice.

Ključne riječi: suradnja, župna zajednica, svećenik – animator, laik suradnik.

0. Uvod

Prije dvadesetak godina, napisao je Vjekoslav Bajsic u jednom svom članku da »živimo u prilikama povijesnog preokreta u Crkvi, do kojega je došlo samim mijenjanjem položaja Crkve u društvu.«¹ Promatrajući tada život i djelovanje Crkve u svijetu, a pogotovo u Europi, potpomognut brojnim sociološkim i kulturološkim analizama, Bajsic zaključuje kako »kršćanstvo nije više neka društvena samorazumljivost.«² To konkretno znači da nisu svi ljudi kršćani i da se prešlo »iz društvenog stanja u kojemu je biti kršćaninom (u vrlo širokom značenju) bilo nešto samo po sebi razumljivo, u novo društveno stanje, u kojemu to više nije samo po sebi razumljivo.«³

¹ BAJSIĆ, Vjekoslav: Kršćanska zajednica – bez grupnog egoizma, u: BAJSIĆ, Vjekoslav, *Život i problemi crkvene zajednice. Članci, rasprave, materijali*, (KUŠAR, Stjepan, uredio), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., str. 191.

² *Isto*, str. 192.

³ *Isto*.

Težina tih izgovorenih riječi i njihova konkretizacija za Crkvu u Hrvatskoj, najbolje se očituje u njezinoj današnjoj postkomunističkoj i tranzicijskoj obilježenosti. Crkva u Hrvatskoj je dio hrvatskog društva. Ono što se događa u njemu, reflektira se nekada više, a nekada manje, u djelovanju i životu same Crkve. Nakon pada komunizma, dolaskom demokracije, možemo konstatirati kako zaista živimo u vremenu povijesnog preokreta u društvu, pa samim time i u Crkvi. S tim preokretom mijenja se uhodan način života i prakse unutar naše Crkve. Koliko god Crkvu pogađalo vrijeme, egzistencijalna i svjetonazorska orijentiranost ljudi, pa tako i vjernika, Crkva nikada ne smije zaboraviti da njezin život i djelovanje obilježava vrijeme u kojem se nalazi, ali i služenje proslavljenome Isusu Kristu.⁴ Crkva je uvijek ona koja nastoji što bolje ostvarivati predani Kristov nalog služenja i djelovanja te očekivanja ljudi, vjernika, u datom vremenu. Ona treba proučavati zakonitosti vremena i življenja u današnjem društvu i iz njih povući pozitivne konsekvence za vlastito djelovanje, ako želi u potpunosti ispuniti Kristov nalog poslanja. Iz tih činjenica, izvode se i koncepcije rada, djelovanja Crkve koje u sebi sadrže dobro poznato katehetsko načelo vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku.⁵

Zato Crkva u Hrvatskoj treba promijeniti način života i djelovanja koji je vrijedio u komunističkom jednodjelju, stvarajući nove načine, prepoznatljive među građanima, od kojih se 87,83% izjašnjava katolicima. Dokinuti su vanjski i državni okviri »getoizacije Crkve« u Hrvatskoj, no, postoji opasnost suvremene »getoizacije Crkve«.⁶ Nestalo je izvanckvenih čimbenika koji su ometali provođenje zaključaka Drugog vatikanskog koncila, zato treba što prije ukloniti još ponekad prisutne unutarckvene čimbenike koji usporavaju provođenje egzistencijalno – eklezijalnih zaključaka spomenutog Koncila.

U duhu egzistencijalne ekleziologije Drugog vatikanskog koncila ide i promišljanje o suradničkim odnosima unutar župne zajednice. Potrebno je izgraditi u mentalitetu hrvatskih vjernika novu sliku župne zajednice kao zajednice zajednica, približiti osobu svećenika kao voditelja i animatora župne zajednice. Pri tom promijeniti stav i razmišljanja o vjernicima laicima koji se trebaju također aktivno uključiti u brigu za duhovni i materijalni procvat župne zajednice. Sve to nužno je promatrati pod vidom organizacije i suradnje gdje svatko od članova zajednice razvija sebe kao osobu, druge kao osobe, te župnu zajednicu kao prepoznatljivo

---

⁴ Usp. ZULEHNER, Paul, Michael: *Pastoraltheologie. Fundamentalpastoral. Kirche zwischen Auftrag und Erwartungen, Band 1.*, Patmos Verlag, Düsseldorf, ²1991., str. 14.

⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER: Opći direktorij za katehezu, Kršćanska sadašnjost, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2000., br. 145; IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 55.

⁶ Usp. BALOBAN, Josip: *Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995., str. 8.

mjesto zajedništva i povjerenja koje pruža odgovore na temeljna ljudska pitanja života i vjere. Potrebno je uložiti »dodatni napor u promjenu stečenog mentaliteta za koji je kršćanska zajednica i kršćansko poslanje samo svećenikova briga. Takva se promjena traži i od svećenika, i od vjernika«,⁷ kako to ističu hrvatski biskupi u pastoralnim smjernicama *Na svetost pozvani*.

1. Crkva – zajednica zajedništva među ljudima

Drugi vatikanski koncil u svojoj dogmatskoj konstituciji *Lumen gentium*, govori da je »Crkva u Kristu kao sakrament ili znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskoga roda.«⁸ Iz ove formulacije Drugog vatikanskog koncila, jasno se dobiva cilj sveukupnog pastorala, djelovanja Crkve u svim njezinim oblicima: promicanje zajedništva s Bogom i zajedništva među ljudima. Tim svojim koncilskim stavom Kristova Crkva se prepoznaje kao promicateljica univerzalnog *communio* unutar čovječanstva, pri čemu to univerzalno zajedništvo nadilazi nacionalno i geografsko, rasno i klasno. Ono je, ustvari, globalizacijskih dimenzija u najpozitivnijem smislu, budući da vodi brigu i o siromašnima, nerazvijenima, zapuštenima i izrabljivanima. To zajedništvo u samoj Crkvi mora doći do izražaja na razini znakova: tj. mora biti označeno, vidljivo i potvrđeno upravo gestama zajedništva.⁹ Koliko je taj, toliko važan mehanizam crkvenog djelovanja prisutan u crkvenim sferama, ne treba posebno analizirati. Posebno je važno iščitavanje, ali i uvažavanje *znakova vremena* koji upozoravaju današnje nosioce Kristova projekta spasenja da je, primjerice potrebna promjena u strukturama Crkve kako bi se što bolje mogla utjeloviti stvarnost Crkve, stvarnost zajedništva i poslanja, kako unutar Crkve, tako i unutar čitavog društva.¹⁰

Papa Ivan Pavao II., uvidio je veliku potrebu zajedništva unutar Crkve. U svom apostolskom pismu *Ulaskom u treće tisućljeće*, potiče biskupe, kler i vjernike laike da od »Crkve naprave dom i školu zajedništva.«¹¹

Kršćansku zajednicu moguće je izgrađivati jedino na temelju iskonske kršćanske ljubavi jednih prema drugima. »O tome zacijelo većina vjernika, odno-

⁷ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA: *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002., br. 83.

⁸ *Lumen gentium*. Dogmatska konstitucija o Crkvi, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ⁵1998., br.1.

⁹ Usp. DE MARTINI, Nicola: *Nova župa – zajednica prijatelja*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1982., str. 24.

¹⁰ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, NACIONALNI KATEHETSKI URED: *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije – Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zagreb – Zadar, 2000., str. 15–16.

¹¹ IVAN PAVAO II.: *Ulaskom u treće tisućljeće*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., br. 43.

sno onih koji se tako nazivaju, premalo je informirana i u tom duhu odgojena.«¹² Stoga »prije planiranja konkretnih inicijativa potrebno je promicati duhovnost zajedništva omogućujući da se ona pokaže kao odgojno načelo na svim mjestima gdje se izgrađuje čovjek i kršćanin, gdje se odgajaju službenici oltara, posvećeni službenici, pastoralni djelatnici, gdje se grade obitelji i zajednice.«¹³ Naime, nije dovoljno verbalno opredjeljenje za ideju i stvarnost zajedništva, ako tu ideju ne prati potrebna svijest zajedništva, edukacija za zajedništvo i iskustvo rasta prakticiranog zajedništva.

U kršćanski motiviranoj i djelotvornoj zajednici gdje se doživljava vrijednost svakog pojedinca, obogaćuje se ljudski suživot i djelovanje u samoj zajednici *ad intra* i *ad extra*. To je važno za izgradnju Crkve, za izgradnju župnih zajednica u današnjoj postkršćanskoj kulturi. U tom smjeru treba ići geneza Crkve i župnih zajednica.¹⁴

2. Promjene u životu župne zajednice

Gledajući danas župnu zajednicu, može se reći da je ona »postala institucija koja je zadužena za skrb o malom stadu praktičnih, ali u isto vrijeme i o masi 'ukrasnih' vjernika«.¹⁵ Crkva »više neće biti zajednica velikog broja ljudi, nego će biti Crkva manjinâ, koja iz stvarnog uvjerenja djeluje u malim živim krugovima, sastavljenih od pravih vjernika«.¹⁶ Da bismo to konkretno potvrdili, poslužiti ćemo se kategorijama vjernika u Hrvatskoj, uzimajući u obzir važnost religije u životu ljudi, te učinkovitost odlaženja na misu. Gordan Črpić i Stjepan Kušar definirali su tri kategorije vjernika: praktični, tradicionalni i nominalni vjernici. Praktičnim je vjernicima vjera jako važna u životu i oni jednom tjedno odlaze na misu. Tradicionalnim vjernicima je vjera važna u životu, a na misu odlaze o blagdanima i prigodice. Nominalnim vjernicima vjera ima malo značenje u životu, ali kako kaže sam njihov naziv, uvijek će sebe smatrati katolicima. Na mise odlaze rijetko i to blagdanima.¹⁷ Josip Baloban i Gordan Črpić donose četiri kategorije vjernika:

---

¹² BAJSIĆ, Vjekoslav: Kršćanska zajednica – bez grupnog egoizma, u: BAJSIĆ, Vjekoslav, *Život i problemi crkvene zajednice. Članci, rasprave, materijali*, (KUŠAR, Stjepan, uredio), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., str. 194.

¹³ IVAN PAVAO II.: *Ulaskom u treće tisućljeće*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., br. 43.

¹⁴ Više o izgradnji župne zajednice u: ZULEHNER, Paul, Michael: *Gemeindepastoral. Orte christlicher Praxis, Band 2.*, Patmos Verlag, Düsseldorf, ³1995., str. 142-175.

¹⁵ BRESSAN, Luca: Župa dvijetisućite, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije CXXVIII/2000/2*, str. 93.

¹⁶ RATZINGER, Josef: *Sol zemlje*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1997., str. 220.

¹⁷ Usp. ČRPIĆ, Gordan, KUŠAR, Stjepan: Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj, u: *Bogoslovska smotra* 68/1998/4, str. 555 – 556.

redoviti praktikanti (dolaze na misu tjedno i češće), povremeni praktikanti (dolaze na misu jednom mjesečno), prigodni praktikanti (ponekad dolaze na misu) te nepraktikanti (nikad ne dolaze na misu).¹⁸ Kako župnu zajednicu učiniti unatoč svemu *dostupnu* i *prihvatljivu* za sve kategorije vjernika, preobražavajući ih u što bliže nasljedovatelje i učenike Isusa iz Nazareta? Ne treba zaboraviti da je župa još uvijek premda prilično zastarjela istodobno najtolerantnija crkvena i pastoralna struktura.¹⁹

U božićnoj poslanici koju je uputio vjernicima za Božić 1990., kardinal Godfried Dannels, nadbiskup u Malines – Bruxellesu naglašava kako bi trebala djelovati Crkva u svojim teritorijalnim jedinicama, u župnim zajednicama. Prema Dannelsu moralo bi se »nastojati pretvoriti naše župne zajednice u mjesta bratstva, uzajamne pomoći, topline i nade, u mjesta po mjeri čovjeka. Danas u pastoralnom djelovanju često manjka individualan i osoban pristup. Crkva mora biti mjesto gdje se u ozračju praštanja i pomirbe moli, slavi i brine jedan za drugoga. Potrebno je stvoriti mjesta slušanja gdje bi se prihvaćale svačije ispovijesti s diskrecijom, ali djelotvorno.«²⁰

U Zakoniku kanonskog prava donosi se da je »župa određena zajednica vjernika trajno ustanovljena u partikularnoj Crkvi, za koju je pastirska briga, pod vlašću dijecezanskog biskupa, povjerena župniku kao njezinom vlastitom pastiru.«²¹ Nekoliko kanona dalje, naglašava se da je župnik »vlastiti pastir povjerene mu župe koji vodi pastoralnu brigu za predanu mu zajednicu pod vlašću dijecezanskog biskupa na čiji je dio u Kristovoj službi pozvan, da za tu zajednicu obavlja službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja u suradnji s drugim prezbiterima ili đakonima, i uz pomoć koju mu pružaju vjernici laici, prema pravnoj odredbi.«²² Za sada ostanimo na zadnjoj formulaciji zakona koji donosi da i vjernici laici također pružaju suradničku pomoć u vođenju župne zajednice.

Svi vjernici snagom temeljnog sakramenta krsta, na čelu sa župnikom, imaju dužnost brinuti se o župnoj zajednici. Vrijeme u kojem živimo, način života i razne ljudske međuakcije obilježavaju i samu strukturu župne zajednice. Nemoguće je dalje prihvaćati piramidalnu sliku župne zajednice koja postavlja župnika, uz

¹⁸ Usp. BALOBAN, Josip, ČRPIĆ, Gordan: Određeni aspekti crkvenosti, u: *Bogoslovska smotra* 70/2000/2, str. 257-290, ovdje str. 265.

¹⁹ Usp. BALOBAN, Josip: Pogled na današnju crkvenu praksu, pastoralne strukture i modele, u: ANČIĆ, Nediljko, Ante, BIŽACA, Nikola (priredili), *Kršćanska nada na početku novoga stoljeća. Zbornik radova znanstvenog skupa Split, 27. listopada 2000.*, Crkva u svijetu, Split, 2001., str. 142-147.

²⁰ DANNEELS, Godfried: *Krist ili vodenjak? Da li je Antikrist već među nama?*, Verbum, Split, 1998., str. 28.

²¹ *Zakonik kanonskog prava*, Glas Koncila, Zagreb, 1996., kanon 515.

²² *Isto*, kanon 519.

svu njegovu brigu za vođenje zajednice, na vrhu piramide, a vjernike u podnožju, ako se želi ići ukorak s vremenom i suvremenim načinom planiranja i organiziranja rada institucije koja se želi održati na tržištu ponude i potražnje.

Župna zajednica je, bez sumnje, najznačajnije mjesto u kojem se oblikuje i očituje kršćanska zajednica. Ona je pozvana biti bratska i ugodna obiteljska kuća gdje kršćani postaju svjesni da su narod Božji.²³ Kao zajednica ljudi, pozvana je u Kristovoj vjeri ostvarivati zajedništvo slavljenja Boga, služenja i svjedočenja. Time se ostvaruje i jedna od najljepših definicija Crkve, zapisane u Djelima apostolskim, spisu koji prati rast i život prve Crkve, da je kršćanska zajednica bila postojana u »nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama.«²⁴

Župna kateheza u obnovi župne zajednice, plan i program za ostvarivanje župne kateheze, polazi u svojoj koncepciji od poimanja župne zajednice kao zajednice zajednicâ, u kojoj krštenici imaju jednako dostojanstvo, a u zajedništvu s pastirima su pozvani preuzeti svoje odgovornosti, sukladno karizmama koje su primili i potrebama same zajednice.²⁵

Čitajući znakove vremena, Crkva uviđa da je čovjeku današnjice dosta mase u kojoj gubi svoju osobnost i identitet. To su prepoznale i sekte, pa stvaraju male zajednice pune topline i pažnje, u kojima je svaki član vrijedan i važan, te mu se poklanja pažnja. To shvaća Crkva u svijetu, ali i kod nas, pa je prema toj potrebi i napravljen ovaj *Plan i program župne kateheze* koji potiče aktivno zaživljavanje posebnih zajednica unutar župne zajednice. U procesu globalizacije svijeta, župna zajednica treba pružati kvalitetne ponude u kojima čovjek može naći oaze mira, molitve, razvijanja vlastite vjerničke dimenzije, oaze susreta sa samim sobom, s Bogom i svojim bližnjima.²⁶ Ona bi trebala zato biti »privlačna, srdačna, diskretna, sposobna svjedočiti evanđelje koje naviješta, slobodna od društvenih uvjetovanosti, s liturgijom kao ogledalom vjere koja se ispovijeda, sa zajedničkim životom u kome bi se vidjelo proživljeno evanđelje, sa životom u ljubavi koji bi bio sposoban transformirati kršćansku zajednicu u dušu kvarta i u stražara koji bdije u obrani njezina siromaštva.«²⁷

---

²³ Usp. IVAN PAVAO II.: *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 67.

²⁴ Dj 2,42.

²⁵ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, NACIONALNI KATEHETSКИ URED: *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije – Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zagreb – Zadar, 2000., str. 19.

²⁶ Usp. ŠIMUNOVIĆ, Josip: *Župna zajednica i kateheza u svjetlu novog Plana i programa župne kateheze*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije CXXVIII/2000/9.*, str. 544.

²⁷ BRESSAN, Luca: *Župa dvijetisućite*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije CXXVIII/2000/2*, str. 90.

Župna zajednica je uvijek u povijesti bila neophodan čimbenik u životu Crkve i temeljni oblik zajedničkog života u njoj. Ona to ostaje danas, a svakako će to biti i ubuduće. Razlika je bila u načinima djelovanja i shvaćanjima župne zajednice.

Od koga bi se trebalo početi u mijenjanju slike župne zajednice, onakve kakva je još uvijek kod nas prisutna? Od svećenika ili vjernika laika? Ili od jednih i drugih istodobno?

3. Svećenik – voditelj i animator župne zajednice

Promjene u načinu života, mišljenja, djelovanja, pa i vjerovanja, utječu na stvaranje različitih tipova ljudi. Znanost, tehnika, shvaćanje kulture i razni svjetonazori utječu na sociološko i antropološko obilježje društva. Vidljivim slijedom, preobražaj u društvu zadire i u život Crkve (jer Crkva je dio društva), u vjerski život članova Crkve²⁸ i život same župne zajednice.

Bitan uvjet za život Crkve, pa tako i župne zajednice jest prisutnost zaređenog svećenika. »U temelju svećeništva Novoga zavjeta stoji Božja inicijativa da po Crkvi, tj. po svećenicima nastavi djelo otkupljenja.«²⁹ Svećenik je osoba usko povezana sa zajednicom, i zajednica igra veliku ulogu u njegovom životu i poslanju. On se u različitim zajednicama razvija i raste, odgaja i obrazuje. Cijeli mu je život povezan sa zajednicama. Zato je jedna od njegovih funkcija i biti pastirom povjerene mu zajednice, obično one župne. »Obnašati takvu funkciju poniznom vlašću predstavlja nužno služenje istini i crkvenome zajedništvu.«³⁰ Crkva se razvija i raste, ako se u nju ulože snage zajedništva, vodstva i služenja.³¹ Stoga sâm svećenik mora tijekom svoje formacije biti odgojen za čovjeka zajedništva, vodstva, i služenja.³²

Dogmatski nam je poznato što je svećenik i da se definirani izričaji mogu produbljivati. O tome neće biti sada govora, nego o sociološkom profilu svećenika u odnosu na njegov konkretan život i rad u svijetu koji ga okružuje. »Svećenik ni-

²⁸ Usp. Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ⁵1998., br. 4 – 10.

²⁹ PARLOV, Mladen: *Čovjek Božji. Razmišljanja o svećeništvu*, Verbum, Split, 2002., str. 17.

³⁰ IVAN PAVAO II.: Govor na audijenciji za sudionike općeg zasjedanja Kongregacije za kler, 23. studenoga 2001., u: KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter, pastir i vođa župne zajednice. Naputak*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br. 5.

³¹ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER: *Prezbiter, pastir i vođa župne zajednice. Naputak*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br. 9.

³² Više o tome u: IVAN PAVAO II.: *Pastores dabo vobis. Apostolska posinodska pobudnica*, Glas Koncila, Zagreb, 1992., br. 21.

pošto ne može biti jednostavna kopija jučerašnjeg: on mora biti svećenik za svoje vrijeme. Jer se svećenik postavlja za ljude.«³³

Kandidatu za svećeništvo dobro je poznato za što se sprema tijekom svoje formacije. Dolazi iz jedne zajednice – župne, formira se u zajednicama (sjemenišnoj, srednjoškolskoj, bogoslovnoj, redovničkoj, fakultetskoj) i biva poslan opet u zajednicu – župnu, ostvarivati trostruku službu svećenika, pastira i učitelja.

Kroz vrijeme formacije govori se o različitim suradnjama unutar župne zajednice, no, koliko se kvalitetno priprema za suradničke odnose, to je već drugo pitanje! Nakon završene formacije i ređenja, ordinarij šalje svećenika na župu. U početku je župni vikar, a onda nakon određenog vremena sâm vodi povjerenu mu župnu zajednicu. Od zajedništva i suradnje se ne može distancirati, jer su to obilježja stila svećeničkog života, službe i djelovanja.

Bez dobre komunikacije među ljudima nema stvaranja i održavanja ljudskih odnosa, nema proizvodnje, nema napretka. Mnogi su danas otkrili da je komunikologija znanost koja je od velikog značaja za svekoliko ljudsko djelovanje. »Neće stoga začuditi da se komunikologiji i njenim rezultatima posvećuje sve više pažnje u životnoj praksi, posebno u razvijenim zemljama, bez obzira na to bila ta praksa javna ili privatna, gospodarska, politička ili neka druga, i da se, sukladno tome, ta tematika sve više uvodi u nastavu škola na svim razinama.«³⁴

U svijetu poslovanja da bi se uspjelo, ulaže se mnogo u komunikacijske vještine.

Rezultate komunikologije ne bi smjeli zaobilaziti u svećeničkoj formaciji i djelovanju. Svećenici su bili oni koji su uvijek išli u korak s vremenom. Tijekom povijesti su znani kao prosvjetitelji i intelektualci. Danas kada se svijet i znanost razvijaju tolikom brzinom, ne smije se nikako zaostajati za tim razvojem. To očekuju oni kojima su svećenici poslani, a poslani su vjernicima različitih profila zanimanja i obrazovanja. Vjernici imaju još uvijek pred sobom sliku svećenika – pravog komunikatora, onoga koji zna komunicirati s ljudima, biti voditelj župne zajednice, i koji kao takav ispunja dvije temeljne zadaće vodstva u zajednici; koheziju i lokomotaciju³⁵. Veliko razočaranje doživljavaju ako ne naiđu na takvog svećenika.

---

³³ ŠAGI-BUNIĆ, Tomislav, Janko: *Ali drugog puta nema. Uvod u misao Drugog vatikanskog koncila*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ²1986., str. 153.

³⁴ VUJEVIĆ, Miroslav, iz recenzije knjige: REARDON, K., Kathleen, *Intarpersonalna komunikacija. Gdje se misli susreću*, Alinea, Zagreb, 1998.

³⁵ Usp. STROEBE, Rainer, W.: *Grundlagen der Führung mit Führungsmodellen*, I. H. Sauer – Verlag, Heidelberg, ¹¹2002., str. 13. Osoba kohezije je ona koja provodi i održava zajedništvo u skupini, zajednici, a osoba lokomotacije koja inicira motivaciju skupine, zajednice kako bi se dosegli zajednički ciljevi.

Svećenici kažu da je njihova svećenička služba služenje u zajednici. Zanimljivi su rezultati studije *Svećenici 2000* (Priester 2000©)³⁶ koja donosi četiri glavna tipa slike svećeničke službe. To su: *izvanvremenski klerik, čovjek Božji otvoren suvremenosti, čovjek Crkve blizak suvremenosti i suvremen voditelj zajednice*.³⁷

Izvanvremenski klerik živi sasvim od Krista, zna da je pozvan i da je izabran. Ne vidi povijesne razvoje i malo što može započeti sa zajednicom.

Čovjek Božji otvoren suvremenosti smatra se bliskim Kristu, predstavlja ga i ta veza s Kristom ne udaljuje ga od ljudi i zajednice. Pokušava ostvariti ravnotežu između predstavljanja Krista i predstavljanja zajednice.

Čovjek Crkve blizak suvremenosti pretvara svoj poziv u zvanje. Preuzimatelj je crkvenog služenja. Stvara si zaštitni odmak između svoga ja i zahtjevne svećeničke službe – svoje svećeničke uloge. Razlikuje dobro vrijeme rada i slobodno vrijeme. Profesionalnost mu je važnija od duhovnosti.

Suvremen voditelj zajednice brine se da sve karizme dođu do izražaja i da zajednica živi, da članovi zajednice vrše svoje zajedničko svećeništvo. Suvremena voditelja zajednice nosi ona duhovnost koja se događa u svakodnevnome djelovanju u njegovu pastoralnom služenju.³⁸

Prema ovim glavnim tipovima slike svećeničke službe može se također iščitati otvorenost svećenika za suradnju s drugima, posebno s vjernicima laicima unutar Crkve. Anketa Svećenik 2000 (Priester 2000©) je pokazala da su hrvatski svećenici otvoreni i podržavaju pastoralnu suradnju s drugima unutar Crkve, ali su još uvijek klerikalno usmjereni s obzirom na uvođenje pastoralnih struktura.³⁹

Rezultati ove ankete mogu pomoći u razboritom razvoju osoba, pojedinačno i u skupinama. Takav se razvoj treba njegovati u permanentnoj formaciji svećenika danas.

³⁶ U istraživanju su sudjelovale sljedeće biskupije: Đakovo, Eisenstadt (Željezno), Erfurt, Graz, Innsbruck, Limburg, Linz, Magdeburg, Passau, Salzburg, St. Gallen, Wien (Beč) i Zagreb.

³⁷ Usp. ZULEHNER, Paul, Michael, HENNERSPERGER, Anna: »Hode i ne more se« (Iz 40,31). *Svećenici u današnjoj kulturi. Rezultati studije Svećenici 2000 (Priester 2000©)*, Zagreb/Đakovo, 2001., str. 27-28.

³⁸ Usp. *Isto*, str. 27-51; 125-134.

³⁹ Usp. *Priester 2000 – Diözese Zagreb*: odgovori na pitanja: Postoji li župno pastoralno vijeće u župi u kojoj radite?, Kakvo je Vaše iskustvo sa župnim pastoralnim vijećem?, Smatram župno pastoralno vijeće nužnim?, Vodstvo pastoralnog vijeća uvijek treba imati svećenik?

3.1. Anketa među đakonima, polaznicima Đakonske pastoralne godine 2002./2003.

Potaknut rezultatima ankete *Svećenik 2000* (Priester 2000©) autor ovog priloga je proveo jedno inicijalno istraživanje među đakonima Zagrebačke nadbiskupije.

Od akademske godine 2002/03., đakoni Zagrebačke nadbiskupije, pripravnici za prezbiterat, polaze Đakonsku pastoralnu godinu u organizaciji Nadbiskupskog duhovnog stola Zagrebačke nadbiskupije i Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa. Polaznici Đakonske pastoralne godine u organiziranim tjednima sudjeluju u životu i radu Bogoslovnog sjemeništa aktivno pohađajući predavanja, vježbe, tribine i rasprave, dok ostali dio pastoralne godine provode na određenoj župi pod vodstvom župnika mentora.⁴⁰

U vidu pripremljenosti za komunikacijsko djelovanje u župnoj zajednici, a unutar teme *Odnosi između svećenika i vjernika. Župnik i župni vikar promotori zajedništva u župnoj zajednici*, provedena je među polaznicima Đakonske pastoralne godine jedna manja anketa. Osmorica đakona, koliko ih je bilo na godini, ispunila je anketu.⁴¹ Rezultati ankete, inicijalnog i empiričkog istraživanja su pokazali/pružili:

- kolika je spremnost đakona za komunikacijsko djelovanje na svim razinama unutar župne zajednice,
- pomoć đakonima da uvide što im još nedostaje u interpretaciji dobivenog znanja u formaciji prilikom susreta s vjernicima različite dobi i profila obrazovanosti,
- zajedničko, kritičko promišljanje o susretima u župnim zajednicama, radi poboljšanja kvalitete samih susreta,
- pomoć u otklanjanju stresnosti prilikom nastupa pred ljudima,
- potvrdu kako su psihologija, sociologija, komunikologija i opća psihologija komunikologije od iznimne važnosti za kvalitetno i uspješno vođenje župne zajednice te uspostavljanje suradničkih odnosa među njezinim članovima,
- naglasak nužnosti i hitnosti da se u formaciju budućih svećenika u Bogoslovnom sjemeništu i na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu uvedu sadržaji iz opće (psihologije) komunikologije. Te bi sadržaje bilo dobro uvesti na Fakultet kao samostalan predmet!

---

⁴⁰ Usp. *Pravilnik Đakonske pastoralne godine Zagrebačke nadbiskupije*, Zagreb, 2002., čl. 2.

⁴¹ Šestorica đakona su bila nadbiskupijski kandidati, a dvojica đakona kandidati redovničkih zajednica.

3.1.1. Rezultati provedene ankete

1. Đakon u svom đakonskom praktikumu nastupa pred ljudima. Kako ste zamišljali susrete s ljudima koji su Vas očekivali u župnoj zajednici?

Svi su đakoni odgovorili da je u početku bila izražena neizvjesnost i bojazan, kako će se snaći u novoj sredini, u susretima s vjernicima, jer su svjesni da ih vjernici primaju kao određene autoritete Crkve. Tijekom đakonskog praktikuma neizvjesnost i strah su nestajali. Od susreta s vjernicima su očekivali otvorenost, iskrenost te pružanje međusobne pomoći i suradnje.⁴²

2. Jeste li osjećali određeni strah od komunikacije s ljudima i nastupa pred njima? Kako je to bilo na početku, a kako na kraju đakonskog praktikuma?

Iz odgovora koje su dali polaznici Đakonske pastoralne godine, mogu se naznačiti dvije skupine. Prva skupina nije osjećala nikakav strah od komunikacije s ili pred vjernicima (razgovori, razna tumačenja, propovijedi, pripreve i susreti prigodom sakramenata).⁴³

Druga skupina je u početku osjećala nelagodu i određeni strah od nastupa pred ljudima, no oni su nestajali s vremenom i *rutinom*.⁴⁴

⁴² Neki od odgovora đakona:

- Kada sam odlazio na župu, u meni je postojala neizvjesnost, kako ću se snaći u novoj sredini. To je ujedno bio i izazov da sve ono što sam učio i za što sam se spremao predam župnoj zajednici.
- Razmišljao sam da se za susrete moram jako dobro pripremiti, jer ću dolaziti u kontakt s ljudima različitih životnih usmjerenja i zvanja, te kako se dolično i kompetentno ponašati u skladu sa službom koja mi je povjerena. Razmišljao sam i o tome kako sada kao đakon moram biti autoritet u određenim pitanjima.
- Kada sam odlazio u župnu zajednicu, očekivao sam otvorenost, iskrenost i želju za međusobnu pomoć i suradnju.

⁴³ Odgovori ove skupine polaznika:

- Uglavnom nisam imao problema s komunikacijom, a s praktikumom sam stekao i iskustvo u ophođenju s ljudima.
- Nisam imao poteškoća u komunikaciji s ljudima. Poteškoća je bila što sam sada, kao đakon, (za razliku od studentskih dana) u susretima s vjernicima morao dobro razmisliti o određenoj temi, prije nego što je drugima prenesem ili ponudim odgovor.

⁴⁴ Odgovori ove skupine polaznika:

- Straha je bilo u početku, pogotovo u novim situacijama (krštenje, vjenčanje) za koje nismo bili dovoljno pripremljeni. Danas je taj strah nestao, čini mi se rutinom.
- Neki strah se osjećao, jer sam bio u položaju nešto reći, protumačiti i poučiti, a također i strah od samog pristupa i načina kako sve to izvesti. U početku ga je bilo više, a sada ga gotovo i nema.

**3. Što ste sve otkrivali u razgovorima s ljudima? Otkrića o sebi? O ljudima?
– u razgovorima na nevezanu temu,
– u razgovorima s točno određenom temom?**

Mnogi su susreti otkrivali đakonima ljude s različitim razmišljanjima, stavovima i životnim situacijama, u kojima su ljudi tražili njihovo *stručno* mišljenje. Putem rasprava se isticala želja za znanjem, razgovorom, slušanjem i prihvaćanjem.

Razgovori su pomogli polaznicima Đakonske pastoralne godine da otkriju koliko sami poznaju određenu materiju, koliko još trebaju produbljivati svoje znanje te na koje načine predati i pružiti znanje u konkretnim susretima. Uz znanje, u razgovorima se od đakona tražilo i životno svjedočanstvo.⁴⁵

4. Vaš odnos prema ljudima različitog profila i dobi?

Polaznici Đakonske pastoralne godine nikada nisu činili razlike među ljudima različitih profila i dobi, što se tiče pristupa osobi kao osobi. No sasvim je normalno da su se metode pristupa i odnosa mijenjale od skupine do skupine.⁴⁶

5. Znate li što o općoj psihologiji komunikacije?

Svi su đakoni odgovorili da o općoj psihologiji komunikacije znaju jako malo, najviše iz *zdrave pameti*, iz predavanja ili što su sami pročitali. Pri tom je naglašeno kako je potrebno pružiti konkretnija znanja iz ovog područja, što svakako može pomoći budućim svećenicima u vođenju župne zajednice, suradničkim odnosima i kvalitetnoj komunikaciji s njezinim članovima.

4. Mjesto vjernika laika u župnoj zajednici

U anketi provedenoj među đakonima, polaznicima Đakonske pastoralne godine 2002./2003., dobili smo kao jedan od važnih elemenata i suradnju među

---

⁴⁵ Neki od odgovora:

- Ljudi žele biti saslušani, shvaćeni i prihvaćeni. To im je dosta važno.
- Svaki razgovor s ljudima pomogao mi je da utvrdim znanje u kojem se dobro snalazim, a jednako tako da uvidim što još trebam bolje naučiti.
- U razgovoru s ljudima otkrivao sam da me ljudi vole slušati i biti u mojoj blizini. O sebi sam otkrio da još puno toga ne znam i da trebam naučiti ili ponoviti.

⁴⁶ Odgovori polaznika Đakonske pastoralne godine:

- U svom đakonskom praktikumu susretao sam se sa svim uzrastima ljudi: od male djece pa do starijih osoba. U susretima sam se morao prilagođavati osobama, njihovoj životnoj dobi i temama.
- Pokušavao sam se prilagoditi svakoj osobi, saslušati je, biti za nju na njoj potreban način. Nastojao sam ih razumjeti iz njihove situacije, makar im nisam uvijek znao dati pravi odgovor ili rješenje problema.

članovima župne zajednice. Promišljanje o suradničkim odnosima unutar župne zajednice, svakako uključuje vjernike laike. Crkvu najviše čine vjernici laici. Bez njih Crkva, Narod Božji kao cjelina ne može izvesti svoje poslanje u svijetu.⁴⁷ Toga je svjesna i katolička Crkva u Hrvatskoj, koja je 1992., 1995. i 2001. organizirala zbor⁴⁸, studijske dane⁴⁹ i simpozij hrvatskih vjernika laika⁵⁰.

Tema laikata nije strana u hrvatskoj Crkvi. To potvrđuje »teološko-teorijska razina na kojoj su, prije svega, prevedeni dokumenti koji govore o laicima, održavane tribine i pisani članci koji tematiziraju problematiku vjernika laika.«⁵¹ Iako su razmišljanja o laicima prisutna u Crkvi u Hrvatskoj, »forma mentis o laicima kod samih laika i kod svećenika i biskupa nije zaživjela istinski koncilski duh.«⁵² A to se treba mijenjati što prije!

U Dekretu o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem* nalazimo kako je djelatnost laika u životu župne zajednice »toliko potrebna da bez nje ni apostolat pastira u većini slučajeva ne može postići svoj puni učinak.«⁵³ Vjernici laici moraju biti sami svjesni svoga zalaganje u vlastitoj župnoj zajednici. Isti Dekret podsjeća kako »župa pruža uzoran primjer apostolata zajednice time što ujedinjuje sve različitosti ljudi koji se u njoj nalaze i ugrađuje ih u sveopćenitost Crkve. Potrebno je da se laici priviknu raditi u župi usko povezani sa svojim svećenicima; trebaju

⁴⁷ Usp. *Lumen gentium*. Dogmatska konstitucija o Crkvi, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ⁵1998., br. 33.

⁴⁸ Zbor hrvatskih vjernika laika je organiziralo Vijeće za laike Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu, 16. do 18. listopada 1992. godine. Ovaj prvi skup vjernika laika bio je po svojim temama općenit, te je želio istaknuti mjesto i ulogu laika u Crkvi i društvu. Više o Zboru hrvatskih vjernika laika u: VIJEĆE ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, BALOBAN, Stjepan (uredio): *Zbor hrvatskih vjernika laika, Zagreb, 16.–18. listopada 1992., Obnoviti lice zemlje*, Glas Koncila-Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.

⁴⁹ Studijski dani hrvatskih vjernika laika u organizaciji Vijeća za laike Hrvatske biskupske konferencije, bili su koncentrirani na ulogu vjernika laika u društvu, senzibilizirajući ih za demokraciju i opće dobro. Više o Studijskim danima hrvatskih vjernika laika u: VIJEĆE ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, BALOBAN, Stjepan (uredio): *Crkva, demokracija, opće dobro u Hrvatskoj. Studijski dani, Zagreb 31. ožujka – 1. travnja 1995.*, Glas Koncila, 1995.

⁵⁰ Usp. VIJEĆE ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, HRANIĆ, Đuro (uredio): *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj. Simpozij hrvatskih vjernika laika, Osijek 5.–6. listopada 2001.*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.

⁵¹ BALOBAN, Josip: Laikat od Drugoga vatikanskog koncila do danas: pomaci i propusti, u: VIJEĆE ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, HRANIĆ, Đuro (uredio): *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj. Simpozij hrvatskih vjernika laika, Osijek 5.–6. listopada 2001.*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., str. 27.

⁵² *Isto.*

⁵³ *Apostolicam actuositatem*. Dekret o apostolatu laika, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ⁵1998., br. 10.

pred zajednicu Crkve iznositi svoje probleme, a isto tako i svjetske probleme te pitanja koja se odnose na spas ljudi, da se pretresaju i rješavaju na osnovi mišljenja sviju. Prema svojim mogućnostima neka pomažu svojoj crkvenoj obitelji u svakom apostolskom i misionarskom pothvatu.«⁵⁴ Papa Ivan Pavao II. naglašava: »Posve je neophodno da svaki vjernik laik bude uvijek živo svjestan da je 'član Crkve' kojemu je povjerena izvorna nezamjenjiva i neprenosiva zadaća istrošiti se na dobro sviju.«⁵⁵

Koliko je naših vjernika laika svjesno svoje uloge u župnoj zajednici? Stvaranje novog lica Crkve i župne zajednice, na liniji ekleziologije Drugog vatikanskog koncila, stavlja jače do izražaja upravo mjesto laika u župnoj zajednici, što je i logično, jer župnu zajednicu najviše čine vjernici laici koji bi se trebali brinuti za njezin rast, dakako u suradnji sa svećenikom.

Već je prije bilo postavljeno pitanje od koga bi trebalo početi u formaciji za suradničke odnose unutar župne zajednice. Svećenički kandidati se za suradničke odnose i vođenje župne zajednice trebaju pripremati u odgojno-obrazovnim ustanovama tijekom svoje formacije, a onda nastaviti nakon završenog školovanja putem organiziranih tečajeva i ponuda na razini (nad)biskupije. Tako formirani trebaju voditi brigu za formaciju vjernika laika u svojoj župnoj zajednici.⁵⁶

»Dok župa ne postane zajednica formacije laika i suradnje sa župnikom i svećenicima, ne može se kazati da je u Crkvi primjenjen duh Drugog vatikanskog koncila.«⁵⁷ To je sve na liniji Papinog poticaja u Apostolskoj pobudnici *Christifideles laici* kada kaže da »obrazovanje vjernika laika treba staviti među prve zadatke u biskupiji i da se uklopi u programe pastoralnog djelovanja tako da sve snage zajednice (svećenici, laici i redovnici) rade u tom cilju.«⁵⁸

---

⁵⁴ *Isto.*

⁵⁵ IVAN PAVAO II.: *Christifideles laici. Vjernici laici. O pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu. Apostolska pobudnica, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.*, br. 28.

⁵⁶ Usp. Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., br. 63.: »Odgoj nije po vlastita nekih nego pravo i dužnost za sve.«

Vidi: Apostolicam actuositatem. Dekret o apostolatu laika, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., br. 30.: »Djecu treba tako odgajati da, nadilazeći okvire obitelji, otvore duh prema zajednicama, crkvenim i civilnim. U mjesnoj zajednici župe treba ih tako prihvatiti da u njoj steknu svijest da su živi i aktivni članovi Božjega naroda. Svećenici trebaju, u katezezi, službi riječi, vođenju duša i u ostalim pastoralnim službama, imati u vidu formiranje za apostolat.«

⁵⁷ CEROVAC, Krešimir: Suradnički odnos klerika i laika, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije CXXIX/2001/9*, str. 581.

⁵⁸ IVAN PAVAO II.: *Christifideles laici. Vjernici laici. O pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu. Apostolska pobudnica, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.*, br. 57.

U dekretu *Presbyterorum ordinis* govori se i o odnosu svećenika i laika. Njihova je povezanost neizbježna, ako se želi graditi župna zajednica u skladu s poslanjem i vremenom. Stručna, suradnička pomoć doprinosi kvaliteti života i rada. Svećenici »neka se među laicima ponašaju po primjeru Učitelja koji među ljude nije došao da mu služe, nego da on služi i da svoj život dadne za otkup mnogih (Mt 20,28). Neka prezbiteri iskreno priznaju i neka promiču dostojanstvo laika i poseban udio što ga laici imaju u poslanju Crkve. Treba laike rado saslušati i njihove želje bratski ocjenjivati, priznajući njihovo iskustvo na različitim područjima ljudske djelatnosti, da bi tako mogli zajednički s njima razabirati znakove vremena.«⁵⁹

Za kvalitetnu komunikaciju i suradnički odnos, nije zadužena samo jedna strana, nego sve koje se uključuju i koje su obuhvaćene određenim odnosom i komunikacijom. Zato ovaj Dekret ne zaboravlja ni dužnosti vjernika laika prema svojim svećenicima, kako bi se naglasio konstruktivni, zajednički odnos i komunikacija: »A sami vjernici neka budu svjesni da su dužnici svojim prezbiterima, pa neka im kao svojim pastirima i ocima iskazuju dug sinovskom ljubavlju; neka isto tako svojim prezbiterima, učestvujući u njihovim brigama, pomažu koliko je moguće molitvom i djelom, da bi oni lakše mogli svladati teškoće i da bi što plodonosnije ispunjavali svoje dužnosti.«⁶⁰ Prema svojem znanju ili stručnosti, vjernici imaju pravo izraziti svojim svećenicima mišljenje o stvarima koje se tiču života i općeg dobra župne zajednice. Takav odnos između svećenika i vjernika laika, jača svijest laičke odgovornosti i spremnost povezivanja sila na dobrobit Crkve.

5. Suradnja unutar župne zajednice⁶¹

Govoreći načelno, svaki bi susret među pripadnicima župne zajednice trebao biti suradnički, bilo da je to običan, svakodnevni razgovor, bilo da je to susret iniciran potrebom bilo koga u zajednici. Suradnja otvara put zdravom i uspješnom vodstvu zajednice i njezinom rastu. Zapravo, suradnja je drugo ime za timsko vođenje, u kojem svaki član zajednice/tima ima jednaku odgovornost. »Tim je mala skupina ljudi u kojih zajednički ciljevi imaju prednost i koji usklađeno djeluju da

⁵⁹ *Presbyterorum ordinis*. Dekret o službi i životu prezbitera, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ⁵1998., br. 9.

⁶⁰ *Isto*.

⁶¹ Sa suradnjom unutar Kristove Crkve najuže je povezana i suodgovornost. Na to je već upozorio Tomislav Šagi-Bunić, koji piše: »Zato je odista ovo vrijeme poslije Drugog vatikanskog koncila osobito vrijeme suodgovornosti svih Kristovih vjernika za to da sadašnje kršćanstvo zaista što adekvatnije pokroči putem na koji ga je Duh Sveti kroz događaj ovoga koncila uputio.« ŠAGI-BUNIĆ, Tomislav, Janko: *Vrijeme suodgovornosti. Knjiga prva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1981., str. XIX.

bi ih ostvarili.«⁶² Župna zajednica je povjerena svećeniku – župniku kao voditelju. Već je prije bilo naglašeno, da svoju dužnost vođenja zajednice obavlja uz pomoć drugih svećenika i vjernika laika po pravnoj odredbi.⁶³ Svaki od župnikovih suradnika ima svoj dio djelovanja i svoje suradnike. To su mali timovi unutar jednoga *velikog tima* – župne zajednice.

Moguće vrste suradnje unutar jedne župne zajednice jesu: suradnja između svećenika, u većini slučajeva suradnja župnika i župnih vikara, suradnja svećenika i vjernika laika i suradnja svećenika s redovnicama/redovnicima na području župe. Gledajući bilo koji suradnički odnos i položaj bilo koje osobe u međukacijskom djelovanju, svaki bi odnos trebao nositi obilježje zdravog mentorstva.

Mentorstvo je dinamičan i recipročan (međusoban i uzajaman) aktivni odnos osoba u poljima njihovog zajedničkog rada, ovdje konkretno unutar župne zajednice. Mentor je čovjek, majstor, koji vječito istražuje, a svojim radom budi interes za rad i znanje kod drugih.⁶⁴

Pokušajmo ocrtati voditelja cijele župne zajednice i voditelje pojedinih zajednica unutar župne zajednice, dakle svojevrsnih timova. Svećenik, župnik ili župni vikar, češće i jače trebaju surađivati s vjernicima koji su u posebnim tijelima, zajednicama, timovima župne zajednice. To su članovi Župnog pastoralnog vijeća, članovi Župnog ekonomskog vijeća, vjeroučitelji, župni katehete i animatori te osobe koje ne trebaju pripadati nekom od ovih tijela, a važne su za odvijanje pastoralnog života župne zajednice: npr. sakristan, orguljaš te različiti prigodni suradnici. Suradnju s ovim osobama možemo nazvati *poslovnom* suradnjom. Postoje i suradnje koje nisu *poslovnog* karaktera nego više duhovno odgojno-obrazovnog obilježja poput suradnja u raznim oblicima katehetskih pouka i susreta.

5.1. Ja – kao osoba

Prije same suradnje s drugima, najbolje je upoznati samoga sebe. To nije egoizam ili nebriga za druge, nego naprotiv, pomoć da se uspostavi što bolja i uspješna komunikacija, a preko nje onda isto takva suradnja s drugima. Ako se upozna sebe, ako se o sebi zna što je moguće više, znat će se tada dobro komunicirati s ljudima. To je bitno za svakog čovjeka!

---

⁶² TUDOR, Goran, SRIČA, Velimir: *Menedžer i pobjednički tim. Čarolija timskog rada*, MEP Consult & CROMAN, Zagreb, 1998., str. 14.

⁶³ Usp. *Zakonik kanonskog prava*, Glas Koncila, Zagreb, 1996., kanon 519.

⁶⁴ Usp. CIK, Ivica: Vjeroučitelj mentor – pomoć vjeroučitelju pripravniku u polaganju stručnog ispita, u: NACIONALNI KATEHETSKI URED HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, ZAVOD ZA UNAPREĐIVANJE ŠKOLSTVA MINISTARSTVA PROSVJETE I ŠPORTA REPUBLIKE HRVATSKE, *Upute za vjeroučitelje mentore i savjetnike i školske nadzornike/savjetnike. Materijal za profesionalni vodič*, (ŠIMUNOVIĆ, Milan, LONČARIĆ-JELACIĆ, Nevenka, priredili), Zagreb, 2002., str. 83.

Proučavanjem ljudskih svojstava, otkrivena su četiri tipa temperamenta čovjeka: sangvinik, melankolik, kolerik i flegmatik. U jednoj osobi može se naći jedan od tih tipova temperamenata koji onda obilježavaju tu osobu. No, u većini slučajeva, ti se tipovi nalaze u kombinaciji. Florence Littauer naglašava da »kada znamo tko smo i zašto se ponašamo na određeni način, možemo početi razumijevati svoje unutarnje sebstvo, poboljšati svoju osobnost i naučiti kako izaći na kraj s drugima.«⁶⁵ Ako čovjek ima pravilnu sliku o sebi, ako svoja najbolja svojstva zna izvući na površinu i djelovati po njima, ustanovit će da i drugi izgledaju bolje nego što ih je znao susretati prije postavljanja pravilne slike o sebi.⁶⁶ Druge se ne može prihvatiti onakvima kakvi jesu, ako se prije toga ne prihvati samog sebe onakvim kakav je čovjek sam. Isus iz Nazareta je dao svojim učenicima, a preko njih i svim ljudima, dvije zapovijedi ljubavi, od kojih druga potiče na ljubav prema bližnjemu koja je uvjetovana ljubavlju prema sebi samome.

5.1.1. Zapovijed ljubavi prema bližnjemu

Dobro je malo razmisliti o zapovijedi *ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga*. U Starom zavjetu nalazimo je u Lev 19,18.⁶⁷ Od evanđelista je navode Matej⁶⁸, Marko⁶⁹ i Luka⁷⁰. Ono što je bilo dano u Starom zavjetu, Isus naglašava kao važnu pretpostavku ljudskih zdravih odnosa i komunikacije. Osim evanđeoskih mjesta, važna su još tri mjesta u Novome zavjetu gdje je zapovijed ljubavi prema bližnjemu navedena kao sažetak odlomaka u kojima se nalazi. To su mjesta u poslanicama Galaćanima⁷¹, Rimljanima⁷² i Jakovljevoj poslanici⁷³. Zapovijed da ljubimo

⁶⁵ LITTAUER, Florence: *Osobnost plus*, Katarina Zrinski, Varaždin, 2000., str. 4.

⁶⁶ TROBISCH, Walter: *Voli samoga sebe*, Duhovna stvarnost, Zagreb, 1990., str. 14.

⁶⁷ »Ne osvećuj se! Ne gaji srdžbe prema sinovima svoga naroda. Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe! Ja sam Jahve!«

⁶⁸ Mt 22, 34-40.

⁶⁹ Mk 12, 28-34.

⁷⁰ Lk 10, 25-28: »Tada, najedanput, ustade neki učitelj Zakona te ga zapita, u nakani da ga kuša: 'Učitelju, što moram činiti da baštinih život vječni?' 'Što stoji – odgovori mu – pisano u Zakonu? Što tamo čitaš?' 'Ljubi Gospodina Boga svoga' – odgovori – 'svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom snagom svojom i svom pameću svojom' a 'svoga bližnjega kao samoga sebe!' Reče mu Isus: 'Pravo si odgovorio! To vrši pa ćeš živjeti!'«

⁷¹ Gal 5, 13-15: »Dakako, vi ste, braćo, k slobodi pozvani. Samo, neka ta sloboda ne bude pobuda tijelu, nego ljubavlju služite jedni drugima, jer je sav Zakon ispunjen jednom jedinom zapovijedi: 'Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe!' Ako jedan drugoga grizete i izjedate, pazite da se međusobno ne istrijebite!«

⁷² Rim 13, 8-10.

⁷³ Jak 2, 8: »Doista, ako vršite kraljevski Zakon u skladu s Pismom: 'Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe!' – dobro postupate.«

svoje bližnje, nikada ne dolazi bez zapovijedi da volimo sami sebe. Tako vidimo kako Biblija potvrđuje ono što je otkrila moderna psihologija, a to je da bez ljubavi prema sebi, nema ni ljubavi prema drugima. Te dvije ljubavi je Krist izjednačio i međusobno ih uvjetovao, čineći ih tako neraskidivo povezanimi.⁷⁴

Katolički filozof Romano Guardini također to potvrđuje kada piše o prihvaćanju samoga sebe: »Čin samoprihvatanja je srž svih stvari. Moram prihvatiti sebe onakav kakav sam. Prihvatiti sposobnosti koje su mi dane. Pomiriti se sa životom unutar ograničenja koja su mi zadana ... Razjašnjenje i hrabro prihvaćanje tih činjenica osnova je našega postojanja.«⁷⁵

Zdrava i uspješna komunikacija s drugima prije svega ovisi o stavu/slici koju čovjek ima o sebi i svojim obilježnostima. Nažalost, čovjek u većini slučajeva nije svjestan te nepobitne činjenice, kada ulazi u komunikacijske odnose u kojima se zna postaviti kritički ili kritizerski prema drugoj osobi, ne *istražujući* zašto je osoba upravo takva kakva jest. Čovjeka kao cjelinu, obilježavaju *plus* i *minus* strane njegove osobnosti. Kada počne svjesno živjeti s njima, *plus* strane razvijati, a *minus* popravljati, koliko god to više puta bilo mučno i teško, lakše može prihvaćati i drugu osobu u njezinim specifičnostima. Iz takvog prihvaćanja, javlja se želja za što boljom komunikacijom, gdje ta pravilna komunikacija postaje sredstvom uspješne suradnje bilo kojeg oblika. Razumijući i prihvaćajući sebe lakše možemo razumjeti i prihvaćati druge.

5.2. Osnovni proces međuljudske komunikacije⁷⁶

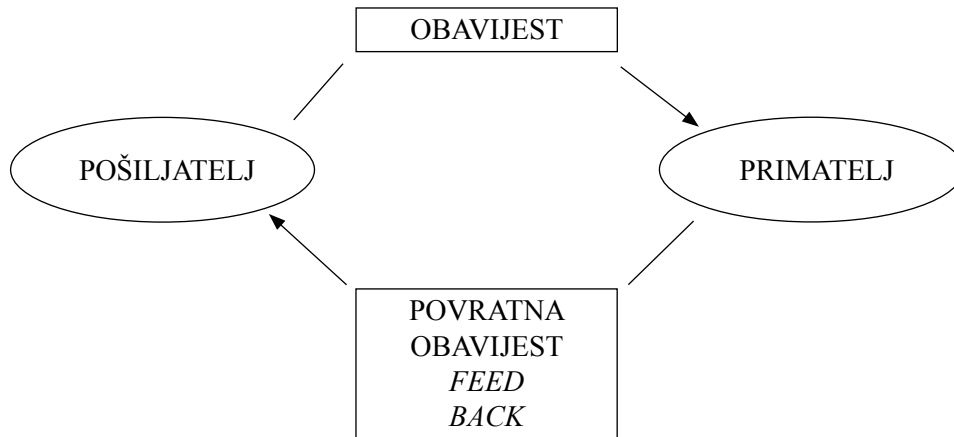
U osnovnom procesu međuljudske komunikacije imamo *pošiljatelja* koji želi drugome nešto priopćiti. Svoju namjeru gradi u prepoznatljivim znakovima. Ti znakovi tvore riječi povezane u rečenice – *obavijesti*. *Primatelj* obavijesti ima zadaću dekodirati tu osjetilno zamjetljivu tvorevinu. Kada je dekodirao primljenu obavijest, primatelj izvješćuje pošiljatelja kako je dekodirao obavijest putem *povratne obavijesti/feed backa*: što je primljena obavijest kod njega izazvala, kako ju je primio i poklapa li se njegovo primanje obavijesti s pošiljateljevim poslanjem.

---

⁷⁴ Usp. TROBISCH, Walter: *Voli samoga sebe*, Duhovna stvarnost, Zagreb, 1990., str. 14-15.

⁷⁵ GUARDINI, Romano: *Die Annahme seiner selbst*, Werkbundverlag, Würzburg, 1969., str. 14; 16.

⁷⁶ Za oblikovanje ove točke, poslužio sam se djelom SCHULZ von THUN, Friedemann: *Kako međusobno razgovaramo I. Smetnje i razjašnjenja. Opća psihologija komunikacije*, Erudita, Zagreb, 2001., str. 23-27; 70.

Jedna poslana obavijest sadrži uvijek istodobno mnoge poruke. Tu činjenicu ne mogu zaobići ni pošiljalatelj ni primatelj. Više puta se možemo naći u nedoumici kako će primatelj primiti/dekodirati našu poslanu obavijest. Hoće li se poslano podudarati s primljenim? To čini komunikacijski proces prilično složenim, podložnim mnogim smetnjama u komunikacijskom kanalu.

Poslana obavijest u sebi krije predmetni sadržaj, samoočitovanje pošiljalatelja, odnos i apel pošiljalatelja prema primatelju.

Predmetni sadržaj – Obavijest sadrži uvijek najprije informaciju o nekom predmetu ili činjenicu.

Samoočitavanje – U svakoj se obavijesti ne kriju samo informacije o nekom predmetu ili činjenici, nego i informacije o samoj osobi pošiljalatelja. U svakoj se informaciji krije pošiljalateljevo samoočitavanje. To samoočitavanje može biti hotimično samoprikazivanje i nehotimično samorazotkrivenje.

Odnos – U obavijesti nalazimo odnos pošiljalatelja prema primatelju i što o njemu misli. To se često pokazuje u izboru formulacije obavijesti, boji glasa, pokretima tijela, izrazima lica i drugim neverbalnim popratnim signalima. Za ovu stranu obavijesti, primatelj ima izričito osjetljivo uho.

Apel – Gotovo sve obavijesti imaju funkciju utjecati na primatelja. One služe da se primatelja potakne nešto učiniti ili propustiti, da se probude određeni osjećaji ili misli.

Komunikacija ne završava time da netko nešto kaže, a nekome to pristigne. Naprotiv, komunikacija upravo tada počinje! Primatelj reagira, time postaje sada on pošiljalateljem, a pošiljalatelj primatelj. Tako utječu jedan na drugoga. To je međudjelovanje!

6. Umjesto zaključka

Crkva u Hrvatskoj je obilježena teritorijem, vremenom, društvom, te nepromjenjivim nalogom ostvarivanja danog od Isusa Krista. Sve te obilježenosti utječu na oblikovanje njezine pastoralne djelatnosti. Plodovi Drugoga vatikanskog koncila, demokratizacija društva, novo poimanje vjere i religioznoga, obilježja različitih svjetonazora, načina života u kojem su se našli vjernici u Hrvatskoj, potiču nužan proces mijenjanja poimanja mjesta, uloge i značenja svakog člana Božjeg naroda unutar župne zajednice. Otkrivajući znakove vremena i potrebe njezinih članova, Crkva u hrvatskom društvu, želi preko svojih temeljnih teritorijalnih jedinica – župnih zajednica – odgovoriti izazovima vremena u kojima se ostvaruje.

Znak vremena koji sve više i više dolazi do izražaja, i koji postaje neizbježan u svijetu razvoja, tehnologije, uspjeha i održavanja, jest suradnja unutar institucija bilo kakvog predznaka. Ovdje možemo zapravo govoriti o timskom radu. Institucija koja želi uspjeti na današnjoj tržišnici raznih ponuda i potražnji, mora njegovati i razvijati u svojim strukturama timski rad. To je zakon i neizbježnost u cijelome svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. Goran Tudor i Velimir Srića naglašavaju kako »našoj poslovnoj kulturi nedostaje spoznaja o značenju timskog rada, nema dovoljno vještina produktivnog zajedništva, navika da se radi timski, sposobnosti da se ponekad 'priguše' osobni interesi, emocije, da se 'pregrize' ponos ili sakrije loše raspoloženje u korist grupe i njenih rezultata, da se potisnu vlastite frustracije i ojača kooperativnost. Hrvatskoj je iz svih tih razloga danas izrazito potrebno bolje razumjevanje timskog rada.«⁷⁷

Crkva u Hrvatskoj kao dio globalnog društva, ne smije ostati slijepa i gluha na taj zakon na početku trećeg tisućljeća. Treba mnogo toga ugraditi u svoj način djelovanja kako bi uspješno i zadovoljavajuće mogla služiti Kristu u darovanom vremenu.

Sve ovo izrečeno, želi potvrditi nastojanje Crkve u Hrvatskoj oko zaživljavanja kao zajednice zajednicâ u njezinim temeljnim teritorijalnim jedinicama.

Župna zajednica se predstavlja kao zajednica zajednicâ. Da bi mogla kvalitetno funkcionirati kao zajednica zajednicâ, u njoj trebaju vladati suradnički odnosi i pravilna komunikacija među njezinim članovima.

Treba uložiti snage u promjenu mentaliteta naših vjernika i svećenika kada je riječ o novoj slici župne zajednice kao zajednice zajednicâ. Stvaranje takvog mentaliteta prati i proces približavanja osobe svećenika kao voditelja i animatora župne zajednice zajedno s promjenom stava i razmišljanja o vjernicima laicima koji se trebaju također aktivno uključiti u brigu za duhovni i materijalni procvat župne zajednice. Kvalitetna organizacija i suradnja omogućuje članovima zajednice da

---

⁷⁷ TUDOR, Goran, SRIĆA, Velimir: *Menedžer i pobjednički tim. Čarolija timskog rada*, MEP Consult & CROMAN, Zagreb, 1998., str. 2.

razviju sebe kao osobu, druge kao osobe, te samu župnu zajednicu kao potrebno mjesto zajedništva i povjerenja koje pruža odgovore na temeljna ljudska pitanja života i vjere. Za život u takvoj jednoj župnoj zajednici, vjernici se moraju početi pripremati i odgajati već u obiteljima. Sljedeće socijalizacijske skupine tijekom odgoja i obrazovanja samo potpomažu jačanju svijesti i odgovornosti koju svaki član ima za svoju župnu zajednicu. Ako je član župne zajednice, istinski njezin član, onda odgovornost za župnu zajednicu nikada ne smije doći u znak pitanja! Tako se razvija i sposobnost povezivanja. Članovi župne zajednice su pozvani biti međusobno *pontifeksi*, mostograditelji, kako bi postali mostograditelji jedni drugima do Boga.

Summary

THEOLOGICAL AND ANTHROPOLOGICAL PREPOSITIONS FOR COOPERATIVE RELATIONS WITHIN THE PARISH COMMUNITY

The fruits of the Second Vatican Council, the democratisation of society, a new concept of faith and the religious, the characteristics of different views, a way of life in which the faithful in Croatia find themselves, all of these influence the necessary process of the changing perceptions of the parish community. In the spirit of existential ecclesiology of the Second Vatican Council, the author reflects on the cooperative relationships within the parish community. The parish is presented as a community of communities. For the Church to qualitatively function as a community of communities there must be within it the cooperative relations and correct communication between its members. This encourages all members of the parish community to progressively communicate. A preliminary investigation has been taken amongst students of the pastoral diaconate year 2002/2003 on the willingness of candidates for the priesthood to communicatively cooperate at all levels within the parish community.

Key words: cooperation, parish community, priest – animator, lay person co-worker.